

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

doi: <https://doi.org/10.22067/jgrd.2023.73479.1087>

مقاله پژوهشی-مطالعه موردی

مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال بیست و یکم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۲، شماره پیاپی ۴۲

سنجش و ارزیابی کارکرد سرمایه مالی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان ابهر)

حسن اعمی بنده قرایی (دکتری اقتصاد، دانشکده مدیریت، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، نویسنده
مسئول)

hasanaama@pnu.ac.ir

احمد رومیانی (دکتری جغرافیا و آمایش کیفیت محیطی مناطق روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

roumiani.ah@mail.um.ac.ir

نسرين جعفری (دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران)

jafari@gmail.com

مهناز رضانی (کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

صص ۱۰۳ - ۷۳

چکیده

ارتباطات بین بخش روستایی و شهری دربرگیرنده جریان اطلاعاتی از قبیل فرصت-های اشتغال و بازار و جریان‌های حرکتی بین روستا و شهر به صورت موقتی و پایدار و دائمی است؛ از این رو مناسبات روستا-شهری نیازمند بررسی‌های جامع به منظور فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات در طول زمان است. در دهه‌های اخیر روابط شهر و روستا در کشورهای در حال توسعه در مقایسه با گذشته دچار تغییرات زیادی شده و در برخی مناطق روستایی به تغییرات چهره مناطق، شکل مسکن و کاربری اراضی منجر شده است. در این میان، سرمایه‌هایی از شهرها وارد روستاها شده که در توسعه روستایی نقش مهمی داشته است. هدف از انجام این پژوهش، ارزیابی نقش سرمایه مالی شهری در سکونتگاه‌های روستایی از دهستان سنبل‌آباد

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۱/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۵

(توابع شهرستان ابهر) بود. نوع تحقیق کاربردی و روش استفاده شده، توصیفی-تحلیلی و میدانی مبتنی بر تکمیل پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری (آزمون t تک‌نمونه‌ای و رگرسیون چندمتغیره) و مدل ویکور استفاده شد. یافته‌های آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان داد که بین تمامی مؤلفه‌ها رابطه معناداری وجود دارد که نشان‌دهنده اثرات مثبت سرمایه مالی در توسعه روستایی است. برای تمامی مؤلفه‌ها میانگین بیشتر از مطلوبیت عددی ۳ ارزیابی شد. نتایج مدل برازش رگرسیونی نشان داد که ورود سرمایه‌ها به مناطق روستایی با سطح معناداری ۰/۷۱۵، رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را در محدوده مورد مطالعه تبیین می‌کند. نتایج مدل ویکور نشان داد که تحلیل فضایی توزیع روستاها در شاخص‌های (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) نشان‌دهنده تفاوت معناداری است؛ به طوری که روستای سنبل‌آباد با رتبه ۰/۰۰۵، بیشترین و روستای شلوار با رتبه ۱، به دلیل نبود زیرساخت‌های ارتباطی و انزواوی جغرافیایی دارای پایین‌ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان سرمایه مالی با منشاء شهر در بین روستاهای مورد مطالعه هستند.

کلیدواژه‌ها: توسعه روستایی، سرمایه‌های مالی، اشتغال‌زایی، دهستان سنبل‌آباد.

۱. مقدمه

از مشخصه‌های اصلی جامعه روستایی ایران می‌توان به فقر، مهاجرت‌های بی‌رویه روستا-شهری، کاهش سهم مناطق روستایی از اقتصاد ملی، تخریب رو به تزاید منابع طبیعی، نبود برنامه‌ریزی صحیح و بینانه و فقدان سرمایه‌گذاری لازم اشاره کرد (رومیانی، ۱۳۹۲، ص. ۴). یکی از مهم‌ترین رهیافت‌های که اخیراً در اغلب کشورهای جهان مدنظر قرار گرفته و حتی در برخی از این کشورها اجرا شده و نتایج مثبتی در کاستن از چالش‌های توسعه روستایی به همراه داشته است، توسعه و گسترش انتقال‌های مالی برای استفاده از پتانسیل‌های منطقه‌ای در نیل به توسعه روستایی است (رومیانی، ۱۳۹۲، ص. ۵)؛ بنابراین امروزه رشد سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه مانند بنگلادش، هند، برزیل، تایلند، چین و نظایر آن توانسته است تاحدود زیادی بر مشکلات توسعه روستایی در این کشورها غلبه کند (چن و کورینک،

۲۰۱۰؛ بنابراین براساس رویکرد معیشت پایدار، سرمایه‌های شهری برای بهبودبخشی به شرایط محل زندگی خود دربرگیرنده طیف وسیعی از سرمایه‌های طبیعی، فیزیکی، انسانی، مالی و اجتماعی هستند (برنامه استراتژیک جهانی نگرانی، ۲۰۰۵، ص. ۴)؛ به‌طوری‌که در عصر سنتی، سرمایه اقتصادی-فیزیکی و حتی نیروی انسانی، مهم‌ترین نقش را در توسعه ایفا می‌کردند و در کنار این سرمایه‌ها (سرمایه اجتماعی) که مبتنی بر ویژگی‌های اجتماعی-فرهنگی جامعه است، توانسته‌اند زمینه را برای بهره‌مندی و استفاده بهتر از دیگر سرمایه‌ها فراهم کنند (بهندری، ۲۰۱۰، ص. ۱۱). براساس گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۱، ترتیبات نهادی، نقش‌ها و نهادهای تسهیل‌کننده، روابط و تعامل برای فعالیت بهتر افراد و گروه‌ها در داخل ساختار جامعه به‌عنوان سرمایه اجتماعی، توانایی توسعه‌ای و مدیریتی آن را ارتقا بخشیده است؛ بنابراین رابطه مناطق شهری و روستایی تنها در جریان مالی-پولی خلاصه نمی‌شود؛ بلکه نواحی شهری برای تأمین مواد اولیه و خام به نواحی روستایی نیز وابسته‌اند (فن^۲ و همکاران، ۲۰۰۵). از طرف دیگر، بخش روستایی همچنین به‌عنوان یک نوار (بافر) محافظتی می‌تواند تحت تأثیر نامناسب شوک‌های اقتصاد کلان در اقتصاد شهری قرار گیرد (بانک جهانی، ۲۰۰۱). علاوه بر این‌ها، ارتباطات بین بخش روستایی و شهری دربرگیرنده جریان اطلاعاتی از قبیل فرصت‌های اشتغال و بازار و جریان‌های حرکتی بین روستا و شهر به‌صورت موقتی و پایدار و دائمی است؛ ازاین‌رو مناسبات روستا-شهری نیازمند بررسی‌های جامع به‌منظور فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات در طول زمان است (کاور^۳، ۲۰۰۷، ص. ۶)؛ زیرا شناخت جامع این جریان‌ها بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای درحال توسعه زمینه را برای تسهیل فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی فراهم کرده و به فرایند شکل‌های سرمایه اقتصادی-اجتماعی کمک کرده است (ژانگ^۴ و همکاران، ۲۰۰۶)؛ به عبارت دیگر، در کشورهای درحال توسعه و کمتر توسعه‌یافته، افزایش تعاملات روستا-

^۱Concern Worldwide Strategic Plan

^۲Bhandari

^۳Organization for Economic Cooperation and Development

^۴Fan

^۵Caur

^۶Zhang

شهری در قالب سرمایه‌های خصوصی-خانوادگی با منشأ شهری به ارتقای توسعه روستاها کمک کرده و به ظرفیت‌سازی نهادهای محلی و منطقه‌ای، تأمین زیرساخت‌ها، تسهیلات رفاهی منجر شده است (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۱۱، صص. ۹-۱۱).

در ایران، دولت به منظور دستیابی به توسعه روستایی، به هزینه‌های عمرانی توجه ویژه‌ای دارد و سرمایه‌گذاری‌های عمرانی از مهم‌ترین ابزارهای دولت در زمینه توسعه روستایی به شمار می‌آید. هدف سرمایه‌های مالی و عمرانی، بهبود زندگی مردم روستایی است. براساس اهداف برنامه‌های سالانه دولت به هر بخش از فعالیت‌ها، اعتباراتی تخصص می‌یابد و هزینه می‌شود. اعتبارات عمرانی تخصیص یافته به انواع سرمایه‌گذاری‌های عمرانی تبدیل می‌شود که با هزینه کردن باید دست کم بخشی از مشکلات روستایی کاهش یابد یا از بین برود و از سوی دیگر، بسترسازی لازم برای عمران و توسعه روستاهای فراهم آید (شاطریان و گنجی‌پور، ۱۳۸۹، ص. ۱۳۶).

دهستان سنبل‌آباد در شهرستان ابهر، به واسطه قرارگیری در مسیر راه‌های ارتباطی تهران- زنجان و داشتن توانمندی‌های زیادی در ایجاد استقرار کارخانه‌ها و صنایع تبدیل و تکمیلی باعث جذب سرمایه‌های مالی در این منطقه شده و زمینه اشتغال‌زایی را برای بسیاری از مردم بومی فراهم کرده است؛ بنابراین امروزه به نظر می‌رسد، با توجه به کم بودن نرخ تمرکز سرمایه مالی در روستاهای ایران، ضرورت انجام تحقیق و بررسی اثربخشی این راهبرد به منظور کاهش مشکلات نواحی روستایی ایران، لازم و ضروری باشد؛ زیرا تزریق سرمایه مالی در مناطق روستایی می‌تواند سبب کاهش مهاجرت، کاهش بیکاری و فقر، افزایش پایگاه اجتماعی- اقتصادی و فرهنگی، و غیره.... در محدوده مورد مطالعه شود؛ بنابراین هدف این پژوهش، ارزیابی نقش سرمایه مالی شهری در توسعه روستایی از دیدگاه جامعه محلی در دهستان سنبل‌آباد (شهرستان ابهر) است و به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است:

آیا بین سرمایه مالی شهری و توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد؟

جهت و شدت اثرگذاری سرمایه‌های مالی در روستاهای مورد مطالعه چگونه است؟

۲. پیشینه تحقیق

با توجه به اهمیت موضوع پژوهش، در چند سال اخیر مطالعات متعددی در کشور صورت گرفته است که در جدول ۱ به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود.

جدول ۱. خلاصه‌ای از مطالعات در زمینه سرمایه مالی در روابط پیراشهری

مأخذ: نگارندگان با استفاده منابع در دسترس، ۱۴۰۰

متغیرها	عنوان	محقق
محققان با استفاده از روش‌های توصیفی و تحلیلی به این نتیجه رسیدند که کشش‌های فقر روستایی به سرمایه‌گذاری در توسعه و عمران روستایی بیش از سایر سرمایه‌گذاری‌های عمرانی دولت در امور روستایی بوده است، اما سرمایه‌گذاری در این زمینه بر رشد بهره‌وری کل عوامل تأثیر مثبت ندارد. سرمایه‌گذاری در زمینه جاده سازی بر فقر روستایی مؤثر است و از این لحاظ، در رتبه دوم قرار دارد. رتبه بعد، به سرمایه‌گذاری در تحقیقات کشاورزی اختصاص دارد که تأثیر آن بر رشد بهره‌وری کل نیز مثبت بوده است. براساس نتایج محاسبات، تأثیر بیشتر انواع سرمایه‌گذاریهای عمرانی دولت بر فقر روستایی به صورت مستقیم است.	بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه‌گذاری‌های عمرانی دولت بر رشد بهره‌وری کل و فقرزدایی در مناطق روستایی ایران	ترکمانی و جمالی مقدم (۱۳۸۷)
محققان با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی و میدانی به این نتیجه رسیدند که همبستگی و رابطه معناداری میان میزان سرمایه گذاری عمرانی و توانمندسازی روستاها وجود ندارد و بعد از گذشت سی سال از برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های عمرانی بعد از انقلاب، جامعه روستایی چونان تابعی از تحولاتی پنداشته می‌شود که در سطوح بالاتر رخ می‌دهد؛ بنابراین هنوز روستاییان نقش تعیین کننده‌ای برای خود قائل نیستند و همین امر باعث می‌شود تا نوسان در سرمایه‌گذاری‌ها، مسائل اجتماعی به‌ویژه توانمندسازی روستاها را چندان متأثر نکند.	تأثیرات سرمایه‌گذاری‌های عمرانی در توانمندسازی روستاها (مطالعه موردی: روستاهای بخش ابوزیدآباد شهرستان کاشان)	شاطریان و گنجی‌پور (۱۳۸۸)
محققان با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی به این نتیجه رسیدند که مرودشت به‌عنوان یک شهر میانی و قطبی بزرگ به لحاظ	تحلیلی جغرافیایی بر جریانات متقابل روستایی-	شمس‌الدین و همکاران (۱۳۹۰)

متغیرها	عنوان	محقق
تجمع امکانات، سرمایه و نیروی انسانی در منطقه، ضمن تسلط و برتری نسبی بر ناحیه دارای ارتباطی دوسویه با نقاط روستایی پیرامون خود است؛ به طوری که با ارائه خدمات و تسهیلات معیشتی-رفاهی مورد نیاز روستاهای حوزه نفوذ خود و نیز خرید محصولات تولیدی روستاییان، ضمن فراهم کردن شرایط رشد و پویایی روستاها، موجب ایجاد تغییرات کالبدی-فضایی در آن‌ها سبب شده است.	شهری (مطالعه موردی): مرو دشت و روستاهای پیرامونی)	
محققان با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی و میدانی به این نتیجه رسیدند که از مجموع ۱۵ مورد پیوند روستایی-شهری مورد بررسی در این منطقه، ۱۰ مورد آن در قالب سه عامل اثرگذاری مورد اشاره شهر، دارای رابطه معناداری و از نوع مثبت با سطوح توسعه روستایی بوده است؛ از این رو مجموع نتایج حاکی از نقش مثبت و زایای شهر زاهدان بر سطوح توسعه روستایی منطقه است.	پیوندهای روستایی-شهری زاهدان و توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی): شهرستان زاهدان)	خوبفکر برآبادی و قریشی (۱۳۹۱)
محقق با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی و میدانی به این نتیجه رسید که از دیدگاه ساکنان محلی، توسعه گردشگری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست محیطی و کالبدی توسعه روستایی را به دنبال داشته است. براساس دوره‌های قبل و بعد، بیشتر سرمایه‌گذاری در دوره‌های بعد انجام گرفته و زمینه را برای جذب سرمایه‌گذاری در گردشگری (خانه‌های دوم) فراهم کرده است. در نهایت، بیشتر سرمایه‌گذاری‌های شهری در توسعه گردشگری در ساخت خانه‌های چند طبقه و توسعه باغات خانوادگی صورت پذیرفته است.	ارزیابی نقش جریان سرمایه‌های شهری-روستایی در توسعه پایدار گردشگری (مطالعه موردی: دهستان حصار ولیعصر-شهرستان بوئین زهرا)	رومیانی (۱۳۹۲)
یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که میانگین معیارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به کار گرفته شده بیشتر از حد متوسط ارزیابی شده است؛ بنابراین سرمایه‌گذاری توانسته است زمینه را برای بهبود اشتغال‌زایی، درآمدزایی، مشارکت و همکاری و کاهش مهاجرت فراهم کند و توسعه پایدار را در محدوده مورد مطالعه به همراه داشته باشد. این یافته نشان می‌دهد که روستا با تحولات گسترده‌ای در زیرساخت و پروژه‌های عمرانی روبه‌رو بوده است.	سرمایه‌گذاری خانوادگی با منشأ شهری؛ راهبردی برای توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان صائین قلعه شهرستان ابهر)	رومیانی و همکاران (۱۳۹۶)

متغیرها	عنوان	محقق
نتایج نشان می‌دهد که شکاف دسترسی بین مناطق شهری و روستایی با ساخت زیرساخت‌های با ظرفیت زیاد در منطقه مورد مطالعه روستاهای اسپانیا تقویت شده؛ تکمیل شبکه این وضعیت را متعادل کرده و امکان دسترسی عادلانه‌تر به خدمات اساسی، کالاها و فرصت‌ها را فراهم کرده است؛ با این حال، این بهبودها برای معکوس کردن اینرسی عقب ماندگی اولیه مناطق روستایی و کاهش معایب اجتماعی-اقتصادی آن‌ها در برابر مناطق شهری کافی نبوده است.	اثرات افتراقی بلندمدت سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های حمل و نقل در مناطق روستایی	گونزالس و نوگوس ^۱ (۲۰۱۹)
نتایج نشان داد که بازده سرمایه‌گذاری انرژی، برای درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها در پوشش هزینه‌های عملیاتی فعلی کافی نیست که نشان‌دهنده بازده منفی سرمایه‌گذاری است. برعکس، تولید برق دیزلی در این مناطق به دلیل تقاضای کم و ناپیوسته برای نیرو مناسب‌تر به نظر می‌رسد.	اهمیت سرمایه‌گذاری‌های محلی با سرمایه‌گذاری مشترک اتحادیه اروپا در زمینه منابع انرژی تجدیدپذیر در مناطق روستایی لهستان	تسوچیا ^۲ و همکاران (۲۰۲۰)
نتایج نشان می‌دهد که شرکت‌های کوچک و متوسط خارج از مناطق روستایی با محدودیت‌های مالی، کمبود کارکنان واجد شرایط و رقابت قوی مواجه‌اند که موانعی برای سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه توسط شرکت‌های t-KIBS هستند. برعکس، ما این ادعا را که شرکت‌های کشاورزی-غذایی عمدتاً به نوآوری محصول و فرایند معطوف هستند، مخالفت می‌کنیم: آنچه در کنار هم قرار می‌گیرد، نوآوری محصول و سازمانی است.	عوامل تعیین‌کننده سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های نوآورانه توسط شرکت‌های کشاورزی و صنایع غذایی در مناطق روستایی: یک تحلیل اکتشافی	پیون و فیلگوئیرا ^۳ (۲۰۲۰)
مطالعات تجربی فرضیه تحقیق را تأیید می‌کنند؛ مبنی بر اینکه «بیشترین فعالیت سرمایه‌گذاری در زمینه پروژه‌های محلی با تأمین مالی مشترک از بودجه اتحادیه اروپا، مربوط به توسعه RES در مناطق روستایی، ممکن است به شهرداری‌هایی نسبت داده شود و عمدتاً توابع کشاورزی، واقع در شرق لهستان را انجام می‌دهند». پتانسیل درآمدی و فعالیت‌های سرمایه‌گذاری شهرداری‌ها برای کسب وجوه اتحادیه اروپا که در تأمین مالی RES استفاده می‌شود، از اهمیت زیادی برخوردار است.	سرمایه‌گذاری در منابع انرژی تجدیدپذیر در واحدهای اساسی دولت محلی در مناطق روستایی	استاندار کوزرا و ساتولا ^۴ (۲۰۲۱)

^۱ González & Nogués

^۲ Tsuchiya Swai & Goto

^۳ Peón & Filgueira

^۴ Standar Kozera & Satoła

۳. روش‌شناسی تحقیق

قلمرو مکانی این تحقیق، روستاهای دهستان سنبل‌آباد از توابع شهرستان ابهر بودند. نوع تحقیق کاربردی و روش استفاده‌شده توصیفی-تحلیلی بود. برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه، مشاهده، مصاحبه) بهره گرفته شد. براساس مرکز آمار کشور در ۱۳۹۵، جامعه آماری این تحقیق برابر با ۲۳۸۱ خانوار محاسبه شده است. برای صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ها، از فرمول اصلاح‌شده کوکران استفاده شد که از طریق آن ۱۸۱ خانوار به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای انتخاب نمونه به‌صورت تصادفی بین خانوارها پخش و توزیع شد تا اصل فرصت برابر بین خانوارها به‌طور مساوی رعایت شود.

به‌منظور دستیابی به نتایج مطلوب، پرسشنامه‌ای برای بررسی وضعیت سرمایه‌های صورت‌گرفته توسط خانوارها در ۲۹ مؤلفه در چهار شاخص (سرمایه‌گذاری مالی در خدمات، صنعت، کشاورزی و زیرساخت‌ها) در محدوده مردم‌مطالعه تدوین شد (جدول ۲). در ادامه تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های توصیفی و استنباطی (تک‌نمونه‌ای و رگرسیون چندمتغیره) و برای رتبه‌بندی روستاها، از مدل ویکور بهره گرفته شد. درنهایت برای انتخاب متغیرها و شاخص‌های تحقیق، از دو بعد سرمایه مالی و توسعه روستایی استفاده شد که ابعاد سرمایه مالی شامل شاخص‌های سرمایه (خدمات، صنعت، کشاورزی و زیرساخت‌ها) و ابعاد توسعه روستایی نیز شامل شاخص‌ها (اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و محیطی- کالبدی) بود.

جدول ۲. شاخص‌ها و متغیرهای به‌کاررفته در تحقیق

مأخذ: رومیانی، ۱۳۹۲ ص. ۱۶۸؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۸۶؛ خوبفکری برآبادی و همکاران، ۱۳۹۰، صص. ۱۴۶-۱۱۹

بعد	شاخص‌ها	گویه‌ها
سرمایه مالی	دامداری	افزایش جریان مبادلات اقتصادی (پول، کالا و...) به داخل ناحیه روستایی، انتقال سرمایه ساکنان شهرها به منظور راه‌اندازی کسب و کار جدید در روستا، سرمایه‌گذاری در بخش خدمات (رستوران، حمل و نقل مسافر، خرده‌فروشی و...)، سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌ها گردشگری، سرمایه‌گذاری مالی در مناطق روستایی و دارای استعداد گردشگری، سرمایه‌گذاری در تعاون‌ها برای ارائه خدمات بهتر، سرمایه‌گذاری در بیمه محصولات زراعی و دامی
	صنعت	سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات و وسایل نقلیه کشاورزی، سرمایه‌گذاری در کارگاه‌های تولیدی و تبدیلی، سرمایه‌گذاری در صنایع دستی محلی (مانند سفال‌سازی، گلیم‌بافی و فرش‌بافی)، سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات برای صرفه‌جویی ناشی از کاهش انرژی
	زیرساخت‌ها	سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم، سرمایه‌گذاری در انتقال آب به مزارع و باغات، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مناسب (برق، جاده و...)، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دامداری و مرغداری، سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات در مزرعه (انبار، محل استراحت کارگران و...)، اعتماد متقابل روستاییان به سرمایه‌گذاران شهری در بهبود زیرساخت‌ها، سرمایه‌گذاری کارگاه‌های بسته‌بندی تولیدات کشاورزی و دامی، سرمایه‌گذاری در افزایش زیرکشت به دلیل استفاده از آبیاری بارانی در واحد سطح، سرمایه‌گذاری برای فروش تولید محصولات کشاورزی
توسعه روستایی	کشاورزی	سرمایه‌گذاری در افزایش تولیدات شیلات، سرمایه‌گذاری در دامداری و مرغداری‌ها، سرمایه‌گذاری در بهبود روش‌های کشاورزی و دامداری و استفاده بهینه از منابع تولید، سرمایه‌گذاری در پرورش قارچ و بسته‌بندی کردن، سرمایه‌گذاری در گاوداری شیری و پرواربندی، سرمایه‌گذاری در تنوع کشت محصولات کشاورزی، سرمایه‌گذاری در بهبود مراحل کشت
	اقتصادی	گسترش امکانات خدماتی و رفاهی در روستا، بهبود زیرساخت‌های خدماتی و زیربنایی، توسعه فعالیت‌های کارآفرینی در روستا، سرمایه‌گذاری در مشاغل سنتی، تنوع‌بخشی به منابع درآمدی خانوار و افزایش میزان آن، سرمایه‌گذاری در نهادهای جدید (سموم و بذر اصلاح‌شده) در کشاورزی

گویه‌ها	شاخص‌ها	بعد
رضایت از خدمات بهداشتی و تسهیلاتی، رضایت از عملکرد نهادها و تعاونی‌های روستایی، مشارکت در تأمین هزینه‌های عمومی، همیاری در تأمین هزینه‌های خدمات	اجتماعی و فرهنگی	
توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای، رضایت از کیفیت شبکه معابر در روستا، راه‌های جلوگیری از تخریب زیبای‌های طبیعی، راه‌های جلوگیری از تخریب مراتع و زیستگاه‌های حیات وحش، رضایت از کیفیت آب شرب، آلودگی محیطی در روستا	محیطی-کالبدی	

۳.۱. مدل VIKOR

ویکور یک روش MCDM توافقی است که آپریکوویچ و زنگ توسعه دادند (وی و لین، ۲۰۰۸) که بر مبنای روش آل پی متریک توسعه یافته است.

$$L_{pi} = \left\{ \sum_{j=1}^n w_j (f_j - f_{ij}) / (f_j - f_j^*) \right\}^{1/p}$$

$$1 \leq p < \infty; i = 1, 2, \dots, I.$$

این روش می‌تواند یک مقدار بیشینه مطلوبیت گروهی برای اکثریت و یک کمینه متأثر انفرادی برای مخالفت را فراهم کند. مراحل این روش شامل گام‌های ذیل است (وی و لین، ۲۰۰۸):

اولین مرحله در این مدل ارائه شاخص‌های به‌کاررفته در تحقیق مدنظر است.

محاسبه مقادیر نرمال شده: فرض می‌کنیم m گزینه و n معیار داریم. گزینه‌های مختلف i

به‌عنوان x_i مشخص شده‌اند. برای گزینه x_j رتبه جنبه j ام به‌عنوان x_{ij} مشخص شده

است و برای سایر گزینه‌ها نیز همین‌طور. x_{ij} ارزش و مقدار معیار j ام است. برای فرایند

نرمال‌سازی مقادیر، جایی که x_{ij} ارزش اصلی گزینه i ام و بعد j ام است:

۱) Wei & Lin

۲) LP-metric

$$f_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt[n]{\sum_{j=1}^n x_{ij}^2}}, i = 1, 2, \dots, m; j = 1, 2, \dots, n$$

بهترین و بدترین هریک از مقادیر در هر معیار را شناسایی می‌کنیم و به ترتیب f_j و f_j می‌نامیم.

$$f_j = \text{Max } f_{ij}, i = 1, 2, \dots, m$$

$$f_j = \text{Min } f_{ij}, j = 1, 2, \dots, n$$

جایی که f_j بهترین راه‌حل ایده‌آل مثبت برای معیار j ام و f_j بدترین راه‌حل ایده‌آل منفی برای معیار j ام است.

اگر تمامی f_j را به هم پیوند بزنیم، یک ترکیب بهینه خواهیم داشت که بیشترین امتیاز را خواهد داد که در مورد f_j نیز همین‌طور است.

۲.۳. تعیین وزن معیارها

اوزان معیارها، برای بیان اهمیت روابط آنها محاسبه می‌شود که در این مقاله از روش AHP برای وزن دهی به معیارها استفاده شده است.

۳.۳. محاسبه فاصله گزینه‌ها از راه‌حل ایده‌آل

این مرحله، محاسبه فاصله هر گزینه از راه‌حل ایده‌آل و سپس حاصل جمع آنها برای ارزش نهایی براساس روابط ذیل است:

$$S_i = \sum_{j=1}^n w_j (f_j - f_{ij}) / (f_j - f_j)$$

$$R_i = \text{Max} [w_j (f_j - f_{ij}) / (f_j - f_j)]$$

جایی که S_i بیانگر نسبت فاصله گزینه i ام از راه‌حل ایده‌آل مثبت (بهترین ترکیب) و R_i بیانگر نسبت فاصله گزینه i ام از راه‌حل ایده‌آل منفی (بدترین ترکیب) است. برترین رتبه براساس ارزش S_i و بدترین رتبه براساس ارزش R_i به دست می‌آید؛ به عبارت دیگر، S_i و R_i به ترتیب همان L_{1i} و L_i در روش الپی متریک هستند.

۳.۴. محاسبه مقدار ویکور Q_i

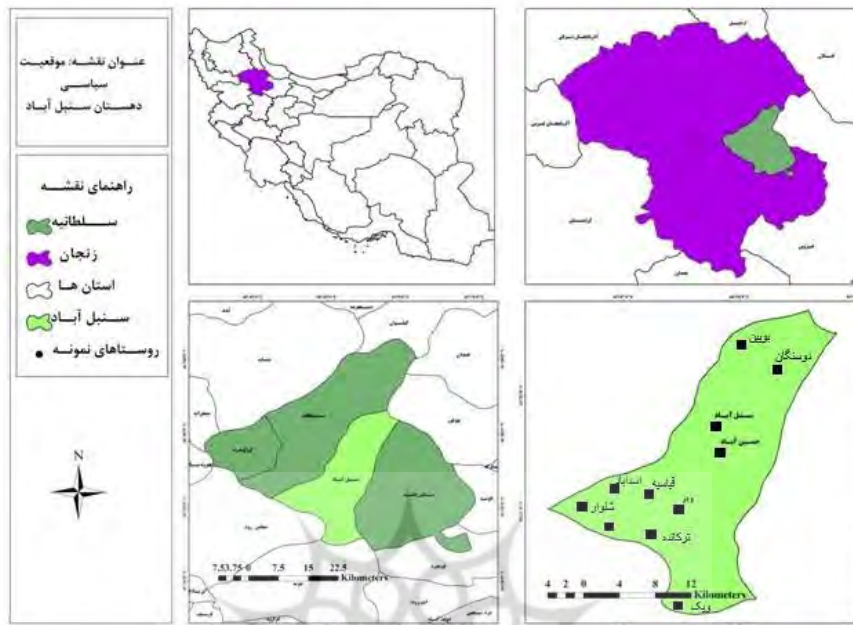
این مقدار برای هر یک از i ها به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$Q_i = v \frac{S_i}{S} \frac{S}{S} (1 - v) \left| \frac{R_i}{R} - \frac{R^*}{R^*} \right|$$

در این مرحله براساس مقادیر Q_i محاسبه شده در گام قبل، گزینه‌ها رتبه‌بندی شده و تصمیم‌گیری می‌شود.

۳.۵. قلمرو تحقیق

منطقه مورد مطالعه یکی از دهستان‌های شهرستان ابهر در استان زنجان است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل ۱۱ روستای دهستان سنبل آباد (شکل ۱)، از توابع شهرستان ابهر (استان زنجان) است که طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن، تعداد خانوارهای ساکن در این دهستان، از ۲۰۵۰ خانوار در سال ۱۳۸۵ به ۲۳۸۱ خانوار در سال ۱۳۹۰ رسیده است.

شکل ۱. موقعیت روستاهای نمونه سنبل آباد در شهرستان ابهر و استان زنجان

مأخذ: سازمان نقشه برداری کشور، ۱۴۰۰

۴. مبانی نظری تحقیق

در چند دهه اخیر روابط و مناسبات روستایی-شهری در کشورهای در حال توسعه با توجه به بهبود زیرساخت‌های ارتباطی و فناوری‌های نوین به سرعت در حال دگرگونی بوده است؛ به گونه‌ای که امروزه شرایط موجود در سکونتگاه‌های روستایی و شهری بیشتر از اینکه از ویژگی‌های درونی آن‌ها متأثر باشد، به شدت تحت تأثیر کم و کیف مناسباتی است که در زمینه‌های مختلف بین آن‌ها وجود دارد (لینچ، ۲۰۰۵؛ رضوانی و شیخی، ۱۳۸۶، ص. ۱۷)؛ به عبارت دیگر، تحولات صورت گرفته در برقراری مناسبات دائمی و ارائه خدمات اقتصادی و برخورداری از مزایای شهری به حیات و پایداری سکونتگاه‌های روستایی در طی قرن‌ها کمک کرده است (قدیری معصوم، ۱۳۸۶، ص. ۱۲). در همین رابطه، پاتر و دیگران معتقدند که ماهیت و اهمیت مبتنی بر این روابط، هم در طول زمان و هم در فضاها پیوسته در حال تغییر است و بیشتر با جریان‌ها و حرکات پیچیده جمعیت، کالا، منابع مالی، ایده‌ها و اطلاعات

مشخص می‌شود (لینچ، ۱۳۸۶، ص. ۴۶)؛ از این رو سازمان ملل در سال ۲۰۰۴ موضوع روز جهانی اسکان را چنین نامید: شهرها، موتور توسعه روستایی‌اند (برآبادی و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۱۱۹)؛ بنابراین امروزه در علم اقتصاد انواع سرمایه‌ها به چهار شکل اصلی (سرمایه انسانی، اجتماعی، فیزیکی و مالی) دسته‌بندی می‌شوند (باگواتولا و همکاران، ۲۰۱۰؛ کیسی^۱ و همکاران، ۲۰۰۸) که در این تحقیق بر سرمایه مالی تمرکز کرده‌ایم.

۱.۴. سرمایه‌های مالی (اقتصادی)

به مجموعه وجوه نقدی یا ثروتی که قابلیت انباشت یا سرمایه‌گذاری باشد، سرمایه‌های مالی می‌گویند؛ به عبارت دیگر، به طور کلی سرمایه مالی به ذخیره و افزایش ثروت و اموال جامعه منجر می‌شود؛ به‌ویژه که به‌منظور راه اندازی یا حفظ یک کسب‌وکار به کار گرفته می‌شود. از دیدگاه آدام اسمیت و مارکس، این نوع سرمایه‌ها جزو سرمایه‌های در گردش تلقی می‌شوند که پشتوانه سرمایه‌های ثابت‌اند و به دلیل خاصیت در جریان بودن آن‌ها، وابستگی بسیار زیادی به شرایط سیاسی و اقتصادی منطقه دارند؛ به همین دلیل، آدام اسمیت در کتاب *سرمایه ملل* می‌گوید که با افزایش بی‌عدالتی و فساد، سرمایه‌های در گردش از عالیت بازمانده و به‌صورت دفينه نمود می‌یابند که این امر نشانگر اضمحلال اقتصاد و ضعف مدیریت است و اقتصاد کشور را دچار بحران می‌کند (کاظمی، ۱۳۹۰، ص. ۲۱). از سوی دیگر، سرمایه‌های مالی با رشد ارتباطات و فناوری در عصر کنونی قابلیت تحرک بیشتری پیدا کرده و از طریق جهانی شدن اقتصاد و ارتباطات، شبکه‌های مالی در جهان شکل گرفته است که از طریق آن سرمایه‌ها می‌توانند به‌آسانی از نقطه‌ای به دیگر نقاط منتقل شوند (گیسفورد^۲، ۱۹۹۵، ص. ۱۷۶)؛ بنابراین این جریان می‌تواند اشکال سه‌گانه مختلفی داشته باشد: الف- سرمایه می‌تواند از طریق بانک‌ها و مؤسسات مالی شهری و روستایی در قالب اعتباراتی باشد که در اختیار کشاورزان و شاغلان روستایی قرار داده می‌شود؛ ب- سرمایه‌گذاری در توسعه فعالیت‌های فردی-خانوادگی و صنایع روستایی از طریق بخش خصوصی یا دولتی یا پروژه‌های اهدایی

^۱ Bhagavatula

^۲ Kiss

^۳ Gaisford

باشد؛ ج- ممکن است به شکل پول‌هایی باشد که از طرف ساکنان شهر برای اقوام ساکن در روستا حواله می‌شود (رومیانی و همکاران، ۱۳۹۶، ص. ۲۳). این جریان‌ها بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای در حال توسعه می‌تواند به تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی منجر شود و به تشکیل سرمایه اقتصادی و اجتماعی کمک کند (ژانگ و همکاران، ۲۰۰۶)؛ به همین دلیل، پارادایم‌های جدید توسعه، شبکه‌ها و جریان‌ها را در نظر می‌گیرد؛ چراکه جریان‌ها و پیوندهای بین نواحی روستایی و شهری مهم‌اند (سعیدی، ۱۳۸۵، ص. ۳۴).

از دیدگاه مادولا (۱۹۹۸)، تلاش‌های کشاورزان در منطقه سوکاملاند تانزانیا در به دست آوردن جابه‌جایی و باردهی محصول کشاورزی ستودنی است. این موضوع انگیزه مهمی را برای کار کشاورزی فراهم آورده و باعث شده است که حدود ۴۰ درصد از سرمایه‌گذاران و کارفرمایان، سرمایه اولیه خود را از کشاورزی به دست آورند (رومیانی و همکاران، ۱۳۹۶، ص. ۳۱). در بنگلادش مطالعه افسر^۱ (۱۹۹۹) نشان داد که پیشرفت ارتباطات و حمل‌ونقل زمینه افزایش انتقال سرمایه مالی به مناطق روستایی را فراهم می‌کند. از دیدگاه لینچ^۲ (۱۳۸۶)، سرمایه مالی روستایی می‌تواند نقش مهمی در بهبود ارتباطات اقتصادی-اجتماعی و تقویت روابط بازاری و ارتقای نقش تولیدی روستاها داشته باشد؛ بنابراین در مناطق روستایی فقیر که هم سرمایه فیزیکی و هم منابع سرمایه انسانی نسبتاً کمیاب هستند، سرمایه مالی نقش مهمی را ایفا می‌کند؛ به طوری که با کمک به افراد در به دست آوردن اطلاعات کافی از بازار، کاهش هزینه‌های مبادله و ارتقای همکاری را فراهم می‌کند؛ بنابراین با کاهش فشار مالی از طریق استقراض متقابل بین اقوام و دوستان، پر کردن خلأهای مالی در مناطق روستایی به‌عنوان حامل سرمایه غیررسمی، کاهش محدودیت‌های اعتباری کشاورزان با ارائه تضمین‌های غیررسمی و ایجاد انگیزه پایدار برای کاهش یا حتی حذف، فقر طولانی‌مدت را به وجود می‌آورد (یو و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۲).

---

^۱Afsar

^۲Lynch

جدول ۳. دیدگاه‌های مرتبط انتقال سرمایه مالی در روابط شهر و روستا

مأخذ: نگارندگان با استفاده از منابع در دسترس، ۱۴۰۰

دیدگاه‌ها	محققان	یافته‌ها
توسعه	کلانتری (۱۳۸۰، ص. ۲۲۳)	هر منطقه، شبکه‌ای به هم پیوسته از روابط اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی است که از طریق روابط بین نقاط روستایی و شهری شکل می‌گیرد و سبب انتقال سرمایه‌های مالی از مرکز شهری به روستاها می‌شود.
نظریه وابستگی	سعیدی (۱۳۸۵، ص. ۱۲۹)؛ پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی (۱۳۹۰، ص. ۲۴۰)	جریان انتقال ثروت و منابع مالی عمدتاً از نواحی روستایی به مناطق شهری است، اما با ایجاد پیوستگی بازاری مناسب در سطح محلی و منطقه‌ای همراه با سیاست‌های تشویقی، به رشد و توسعه روستایی سرعت داده می‌شود.
اقتصادی	پسالتوپولس و تامسون ^۱ (۲۰۱۱)	ایجاد اشتغال به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با مراحل سرمایه‌گذاری در ارتباط است. اقدام به سرمایه‌گذاری از طریق افزایش و ایجاد ظرفیت انطباقی و سازگاری می‌تواند به فرایند افزایش تولید و بهره‌وری عوامل تولید منجر شود.
برنامه‌ریزی منطقه‌ای	فن و همکاران (۲۰۰۵، ص. ۲)؛ رینی ^۲ (۲۰۱۲)	سکونتگاه‌های شهری و روستایی اجزای به هم پیوسته‌ای هستند که در جنبه‌های اقتصادی، مالی و اجتماعی ارتباط متقابل دارند که در حالت ایده‌آل، باید منابع توسعه از قبیل سرمایه، نیروی کار، ایده‌ها و نظایر آن، آزادانه بین این دو بخش در حرکت باشند و بازده نهایی عوامل تولید باید به‌طور عادلانه بین این دو بخش توزیع شود. جریان یافتن سرمایه‌ها بین مناطق توسعه‌یافته و در حال توسعه عمدتاً از طریق جریان سرمایه مبتنی بر اعتبارات مستقیم، کمک‌های فنی برای ارتقای صنعتی، انتخاب بخش‌ها و زمین‌های خاص برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های توسعه است که توانسته است با تغییرات نهادی و بهبود توسعه انسانی همراه شود و به کاهش فقر در نواحی مقصد کمک کند.
قطب رشد	قره‌باغیان (۱۳۸۱، ص. ۲۹۶)؛ صباغ‌کرمانی (۱۳۸۰، ص. ۷)؛ میوشی ^۳ (۱۹۷۱، صص. ۳-۴)	رابطه مناطق شهری و روستاهای پیرامون آن‌ها می‌تواند با توجه به جریان متقابل کالا و سرمایه و دیدگاه‌ها، به توسعه مناطق روستایی منجر شود که از آن با عنوان اثر رخنه یا «اثر انتشار تدریجی» و «اثر قطبی شدن» یاد می‌شود.

^۱ Psaltopoulos & Thomson^۲ Rinne^۳ Miyoshi

یافته‌ها	محققان	دیدگاه‌ها
<p>روستاهای واقع در «مرکز» با مواردی از قبیل تراکم زیاد جمعیت، مجاورت زیاد با بازارهای اصلی، وابستگی کم به کشاورزی و دارابودن پایه‌های اقتصادی متنوع با فرایند انطباق آرام مشخص می‌شوند. از طرف دیگر، مناطق روستایی «پیرامونی» با ویژگی‌هایی از قبیل انزوای شدید، جمعیت، نارسایی زیرساختی، وابستگی زیاد به کشاورزی مشخص شناخته می‌شوند و با فرایند تعدیل ساختاری مهمی مواجه هستند؛ برای مثال، هدف سیاست توسعه منطقه‌ای در یونان (کشوری که با وجود دوری و انزوای نواحی روستایی، به شدت به کشاورزی وابسته است)، بهبود اشتغال منطقه‌ای، بازتوزیع و تنوع‌بخشی به پایه‌های اقتصاد منطقه‌ای، ارتقای رقابت‌پذیری از طریق سازگاری و انطباق با نوآوری و فناوری در همه مراحل تولید است. این کشور، برای پروژه‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های صنعت و خدمات اقدام به همکاری ناحیه‌ای کرده است تا زمینه را برای انگیزه‌های سرمایه‌گذاری فردی در توسعه ایجاد کند و به پایداری رشد بخش‌های غیرکشاورزی کمک کند.</p>	<p>سالتوپولس و تامسون (۲۰۱۱، صص. ۵۰-۵۵ ض)</p>	<p>نظریه مرکز- پیرامون</p>

بنابراین رابطه مناطق شهری و روستایی تنها در جریان مالی-پولی خلاصه نمی‌شود؛ بلکه نواحی شهری نیز برای تأمین مواد اولیه و خام به نواحی روستایی وابسته‌اند؛ به عبارت دیگر، مصرف‌کنندگان شهری منافع زیادی از تأمین غذای ارزان و پایدار از مناطق روستایی دارند (فن و همکاران، ۲۰۰۵، ص. ۲). افزون بر این، بخش روستایی به‌عنوان نواری (بافر) محافظتی در مقابل تأثیرهای نامناسب شوک‌های اقتصاد کلان بر اقتصاد شهری قرار می‌گیرد (بانک جهانی، ۲۰۰۱). علاوه بر این، ارتباطات بین بخش روستایی و شهری دربرگیرنده جریان اطلاعات از قبیل فرصت‌های اشتغال و بازار و حرکت جمعیتی بین روستا و شهر به‌صورت موقتی و دائمی است؛ از این رو مناسبات روستا-شهری نیازمند بررسی‌های جامع با هدف فهم تغییر در ماهیت و شدت این تعاملات در طول زمان است (کور، ۲۰۰۷، ص. ۶)؛ البته در این تحقیق دیدگاه‌های اقتصادی و وابستگی در زمینه‌های مختلف جریان‌های مالی و پولی، از شهر به روستا مدنظر است.

۱ World Bank

۲ Kaur

۵. یافته‌های تحقیق

از ۱۸۱ پاسخ‌گو، ۵۵/۹ درصد مرد و ۴۴/۱ درصد زن بودند که ۵۵/۷ درصد از پاسخ‌گویان بین ۳۱ تا ۴۰ سال داشتند که بیشترین فراوانی را داشت و بیشترین سطح سواد مربوط به دوره ابتدایی با ۹/۳۷ درصد بود. همچنین بیشتر سرمایه‌های شهری که در مناطق مورد مطالعه صورت گرفته است، از شهرهای تهران و زنجان بوده‌اند.

برای بررسی نقش سرمایه‌های مالی شهری در بهبود شرایط توسعه روستاهای نمونه تحقیق در شاخص‌های مختلف از آزمون t تک‌نمونه‌ای به منظور مشخص کردن میزان اثرگذاری هریک از مؤلفه‌ها در روستاهای مورد مطالعه بهره گرفته شد. سپس از طریق آزمون رگرسیون چندمتغیره به مشخص کردن میزان اثرگذاری هریک از شاخص‌ها در توسعه روستایی پرداخته شد. یافته‌های آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان می‌دهد که بین تمام مؤلفه‌های شاخص‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد که نشان‌دهنده اثرات مثبت سرمایه‌های مالی شهری در شاخص‌های توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه است؛ بنابراین برای تمامی مؤلفه‌ها میانگین بیشتر از حد مطلوبیت عددی ۳ بود؛ از این رو تفاوت معناداری در سطح آلفا ۰/۰۱ قابل مشاهده بود و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی مورد آزمون نیز عمدتاً به شکل مثبت ارزیابی و برآورد شد.

جدول ۴. نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای شاخص سرمایه مالی با منشأ شهری

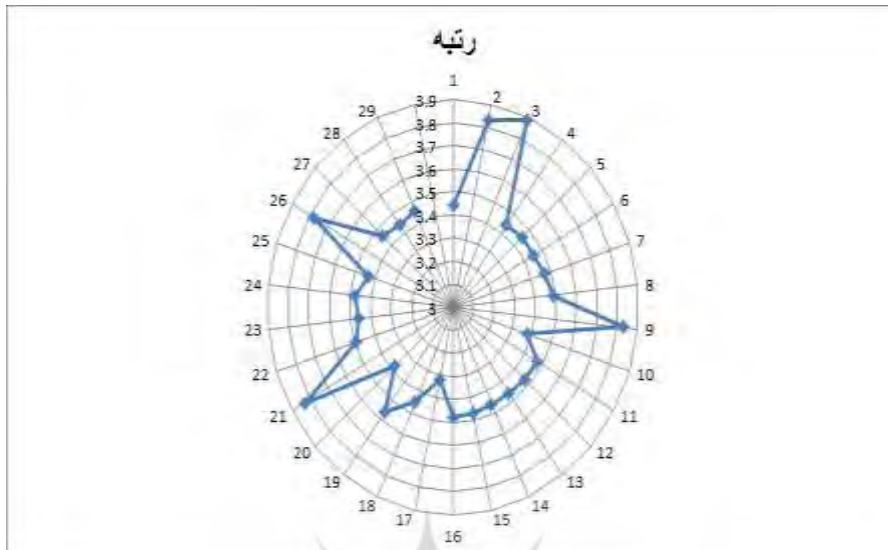
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

مطلوبیت عددی سرمایه‌های صورت گرفته در روستاها = ۳						
تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون t	میانگین	گویه‌ها	نشان شاخص‌ها
۱/۴۴۱	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۸/۷۲۷	۳/۴۴	افزایش جریان مبادلات اقتصادی (پول، کالا و...) به داخل ناحیه روستایی	تربیت نیروی انسانی
۰/۸۲۷	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۵/۲۵۲	۳/۸۳	انتقال سرمایه ساکنین شهرها به منظور راه اندازی کسب و کار جدید	
۰/۸۸۸	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۷/۵۳۵	۳/۸۹	سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌های گردشگری	

مطلوبیت عددی سرمایه‌های صورت گرفته در روستاها = ۳						
تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون t	میانگین	گونه‌ها	تخصص‌ها
۱/۴۳۶	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۶/۶۳۱	۳/۴۴	سرمایه‌گذاری در بخش خدمات (رستوران، حمل‌ونقل مسافر، خرده فروشی و...)	
۱/۴۴۷	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۸/۸۲۸	۳/۴۵	سرمایه‌گذاری مالی در مناطق روستایی و دارای استعداد گردشگری	
۱/۴۶۹	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۲۷۹	۳/۴۷	سرمایه‌گذاری در تعاون‌ها برای ارائه خدمات بهتر	
۱/۴۹۲	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۸۰۷	۳/۴۹	سرمایه‌گذاری در بیمه محصولات زراعی و دامی	
۰/۸۳۲	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۴/۵۰۲	۳/۸۳	سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات و وسایل نقلیه کشاورزی	سرمایه مالی در صنعت
۰/۳۸۰	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۴/۸۱۷	۳/۳۸	سرمایه‌گذاری در کارگاه‌های تولیدی و تبدیلی	
۱/۴۶۹	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۲۷۹	۳/۴۷	سرمایه‌گذاری در صنایع دستی محلی (مانند سفال‌سازی، گلیم‌بافی و فرش‌بافی)	
۱/۴۶۹	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۷/۲۷۹	۳/۴۷	سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات برای صرفه‌جویی ناشی از کاهش انرژی	
۰/۸۷۷	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۵/۸۷۲	۳/۸۸	سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم	سرمایه مالی در زیرساخت‌ها
۱/۴۶۴	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۱۵۹	۳/۴۶	سرمایه‌گذاری در انتقال آب به مزارع و باغات	
۱/۴۶۹	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۷/۲۷۹	۳/۴۷	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مناسب (برق، جاده و...)	
۱/۴۸۰	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۵۳۳	۳/۴۸	سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دامداری و مرغداری	
۱/۰۲۸	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۹/۹۱۸	۳/۰۳	سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات در مزرعه (انبار، محل استراحت کارگران و...)	
۱/۴۴۷	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۸/۸۲۸	۳/۴۵	اعتماد متقابل روستاییان به سرمایه‌گذاران شهری در بهبود زیرساخت‌ها	
۱/۴۴۱	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۸/۷۲۷	۳/۵۶	سرمایه‌گذاری کارگاه‌های بسته‌بندی تولیدات کشاورزی و دامی	
۰/۳۸۰	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۴/۸۱۷	۳/۳۸	سرمایه‌گذاری در افزایش تولیدات شیلات	سرمایه مالی در کشاورزی
۰/۸۳۲	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۴/۵۰۲	۳/۸۳	سرمایه‌گذاری در دامداری و مرغداری‌ها	
۱/۴۹۲	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۸۰۷	۳/۴۹	سرمایه‌گذاری در بهبود روش‌های کشاورزی و دامداری و استفاده بهینه از منابع تولید	

مطلوبیت عددی سرمایه‌های صورت گرفته در روستاها = ۳						
تفاوت از حد مطلوب	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون t	میانگین	گویه‌ها	ردیف
۱/۳۱۸	۰/۰۰۰	۱۸۰	۲۴/۱۶۵	۳/۳۲	سرمایه‌گذاری در نهادهای جدید (سموم و بذر اصلاح شده) در کشاورزی	
۱/۴۸۰	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۹/۵۳۳	۳/۴۸	سرمایه‌گذاری در پرورش قارچ و بسته‌بندی	
۱/۴۳۰	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۸/۵۳۹	۳/۴۳	سرمایه‌گذاری در گاو‌داری شیری و پرواربندی	
۰/۷۸۲	۰/۰۰۰	۱۸۰	۱۵/۵۶۰	۳/۷۸	سرمایه‌گذاری در تنوع کشت محصولات کشاورزی	
۱/۴۵۸	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۹/۰۴۴	۳/۴۶	سرمایه‌گذاریدر افزایش زیر کشت به دلیل استفاده از آبیاری بارانی در واحد سطح	
۱/۴۳۶	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۲/۲۵۴	۳/۴۴	سرمایه‌گذاری برای فروش تولید محصولات کشاورزی	
۱/۴۶۴	۰/۰۰۰	۱۸۰	۳۱/۱۵۹	۳/۴۶	سرمایه‌گذاری در بهبود مراحل کشت	

شکل ۲ اولویت-بندی متغیرهای به کاررفته را نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول ۴ نشان می‌دهد، برای هر متغیر کدهای ۱-۲۹ در نظر گرفته شده است؛ بنابراین متغیر سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌های گردشگری با کد (۳) و میانگین (۳/۸۹) و متغیر سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم با کد (۱۳) و میانگین (۳/۸۸)، بیشترین و متغیرهای سرمایه‌گذاری در ایجاد تأسیسات در مزرعه (انبار، محل استراحت کارگران و...) با کد (۱۷) و میانگین (۳/۰۳) و متغیر سرمایه‌گذاری در نهادهای جدید (سموم و بذر اصلاح شده) در کشاورزی با کد (۲۳) و میانگین (۳/۳۲) کمترین اثرات را در بین متغیرهای به کار گرفته شده در محدوده مورد مطالعه نشان می‌دهند.

شکل ۲. رتبه‌بندی متغیرها براساس میانگین

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، متغیرهای چهار شاخص سرمایه‌های مالی (خدمات، صنعت، زیرساخت و کشاورزی) از دیدگاه خانوارهای روستایی بررسی شده است؛ به طوری که تحلیل میانگین عددی حاصل از محاسبه متغیرها در توسعه مناطق روستایی در بین پاسخگویان مبین زیاد بودن مقادیر میانگین در چهار شاخص مدنظر مورد تحقیق از حد مطلوبیت ۳، ارزیابی شده است که رابطه معناداری و مثبتی بین شاخص‌ها برقرار است؛ بنابراین تفاوت معناداری در سطح آلفا ۰/۰۵ قابل مشاهده بوده و تفاوت آن‌ها از مطلوبیت عددی مورد آزمون نیز عمدتاً به شکل مثبت ارزیابی و برآورد شده است.

جدول ۵. تفاوت معناداری از حد مطلوب بین شاخص سرمایه مالی و توسعه روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

مطلوبیت عددی سرمایه انسانی-اجتماعی مورد آزمون=۳					
شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
سرمایه‌گذاری در خدمات	۴/۲۳	۷۶/۱۵۴	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۲۳
سرمایه‌گذاری در صنعت	۴/۱۱	۴۵/۶۹۵	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۱۱

مطلوبیت عددی سرمایه انسانی- اجتماعی موردآزمون=۳					
شاخص‌ها	میانگین	آماره آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها	۴/۴۳	۸۴/۱۱۹	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۴۳
سرمایه‌گذاری در کشاورزی	۴/۳۰	۷۹/۰۲۶	۱۸۰	۰/۰۰۰	۱/۳۰

همچنین برای تبیین رابطه نقش سرمایه مالی با منشأ شهری در توسعه روستایی از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. مؤلفه‌های توسعه روستایی به‌عنوان متغیر وابسته و میانگین مؤلفه‌های مربوط به سرمایه مالی (خدمات صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) به‌عنوان متغیر مستقل برای ترسیم مدل رگرسیون چندمتغیره به کار رفت. بررسی مدل برازش رگرسیونی نشان می‌دهد که ورود سرمایه مالی با منشأ شهری به مناطق روستایی ۰/۷۱۵ رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را در محدوده مورد مطالعه تبیین می‌کند (جدول ۶). نکته درخور توجه این است که مدل رگرسیون رابطه بین قدرت جوامع محلی با سرمایه‌گذاران شهری را نشان می‌دهد؛ به طوری که در شاخص خدمات زمینه را برای ایجاد فعالیت‌های غیرکشاورزی مانند ایجاد اشتغال، گسترش تعاونی‌های، ارائه خدمات جدید مانند کارآفرینی، سرمایه‌گذاری در توسعه امکانات رفاهی-خدماتی در جاذبه‌های گردشگری و... فراهم کرده است. همچنین در شاخص صنعت زمینه را برای کاهش مهاجرت، سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات و وسایل نقلیه کشاورزی، کارگاه‌های تولیدی و تبدیلی، صنایع دستی محلی و... فراهم کرده است. در شاخص زیرساخت‌ها، یافته‌ها نشان داد که سرمایه مالی با منشأ مالی توانسته است زمینه را برای سرمایه‌گذاری در ساخت خانه‌های جدید مانند خانه‌های دوم، سرمایه‌گذاری در انتقال آب به مزارع و باغات، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های مناسب (برق، جاده و...)، زیرساخت‌های دامداری و مرغداری، کارگاه‌های بسته‌بندی تولیدات کشاورزی و دامی در محدوده مورد مطالعه فراهم کند. همچنین در شاخص کشاورزی زمینه را برای افزایش تولیدات شیلات، دامداری‌ها و مرغداری‌ها، بهبود روش‌های کشاورزی و دامداری و استفاده بهینه از منابع تولید، افزایش پرورش قارچ و بسته‌بندی کردن، گسترش گاوداری شیری و پرواربندی و فروش تولید محصولات کشاورزی فراهم کرده است

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون نقش سرمایه مالی با منشأ شهری در توسعه روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

اشتباه معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۲۰۰۱	۰/۵۰۰	۰/۵۱۲	۰/۷۱۵

همچنین با استفاده از مدل رگرسیونی چندگانه، نقش سرمایه مالی شهری در توسعه روستایی در منطقه مورد مطالعه مشخص شد. نتایج نشان می‌دهد که رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه مالی و توسعه روستایی کاملاً معنادار است (جدول ۷).

جدول ۷. نتایج تحلیل رگرسیون مبتنی بر وجود رابطه خطی بین میزان توسعه روستایی و اثرات سرمایه

مالی با منشأ شهری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

مؤلفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون f	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۲/۶۲۵	۴	۰/۶۵۶	۴۵/۵۶۷	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲/۵۰۶	۱۷۷	۰/۰۱۴		
کل	۵/۱۳۱	۱۸۱			

با نگاهی به مقادیر B روشن است که یک واحد تغییر در انحراف معیار شاخص‌های سرمایه مالی (کشاورزی، زیرساخت‌ها، صنعت و خدمات)، به ترتیب به اندازه ۰/۴۵۴، ۰/۳۸۶، ۰/۲۳۶ و ۰/۲۰۵ واحد در توسعه روستایی در سطح روستاهای مورد مطالعه نقش داشته است. بیشترین تأثیر در بین سرمایه مالی موجود در توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه، به شاخص‌های سرمایه مالی در کشاورزی با میزان ۰/۴۵۴ و کمترین تأثیر به شاخص‌های خدمات ۰/۲۰۵ مربوط بود (جدول ۸).

جدول ۸. ضرایب شدت روابط میان متغیرهای اثرات سرمایه مالی با منشأ شهری بر میزان توسعه روستایی
 مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

سطح معناداری	T	ضرایب غیراستاندارد		نام متغیر
		ضرایب استاندارد شده β	خطای B	
۰/۰۶۲	۱/۸۸۱		۰/۲۹۵	عرض از مبدأ
۰/۰۰۰	۳/۷۹۷	۰/۲۰۵	۰/۰۴۲	خدمات
۰/۰۰۰	۴/۳۶۷	۰/۲۳۶	۰/۰۳۹	صنعت
۰/۰۰۰	۷/۲۱۸	۰/۳۸۶	۰/۰۲۷	زیرساخت‌ها
۰/۰۰۰	۸/۱۱۳	۰/۴۳۴	۰/۰۴۳	کشاورزی

به منظور استفاده از تکنیک ویکور برای سنجش تفاوت مناطق روستاهای نمونه از نظر میزان برخورداری از ابعاد چهارگانه اثرات سرمایه مالی با منشأ شهری، ابتدا از داده‌های پرسشنامه‌ای میانگین گرفته شد و در ماتریس اولیه ارائه شد. در جدول ۹، شاخص‌های به‌کاررفته و تعداد آن‌ها در دهستان مورد مطالعه نشان داده شده است.

جدول ۹. ماتریس مستخرج از شاخص‌های بکار رفته در پرسشنامه

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

روستاها	خدمات	صنعت	زیرساخت‌ها	کشاورزی
سنبل‌آباد	۴/۲۸	۴/۴۴	۴/۱۳	۴/۲
ویر	۴/۱۹	۴/۲	۴/۴	۴/۱۹
حسین‌آباد	۴	۴	۴/۵	۴/۲۹
بوبین	۳/۹۸	۴/۰۵	۳/۹۹	۳/۸۶
والایش	۳/۳۸	۳/۳۸	۲/۸۳	۲/۶۲
ویک	۳/۳۳	۳/۴۴	۲/۴۷	۲/۲۳
قیاسیه	۳/۴۲	۳/۳۲	۲/۳۷	۲/۲۶
دوسنگان	۳/۱۳	۳/۰۴	۲/۴	۲/۳۷
ترکانده	۲/۴۶	۳/۴۷	۲/۳	۲/۲۶
اسدآباد	۲/۴۷	۳/۳۶	۲/۲۶	۲/۵
شلوار	۲/۲۵	۲/۸۴	۲/۴	۲/۱۷

برای اولویت بندی روستاهای پیشنهادی در منطقه مورد مطالعه و به منظور تعیین وزن هر یک از معیارها، ابتدا پرسشنامه‌ای تدوین شد و از ۱۲ متخصص در حوزه توسعه روستایی درباره اهمیت شاخص‌های سرمایه مالی با منشأ شهری (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) نظرخواهی شد. در نهایت میزان اهمیت آن‌ها در قالب وزن متغیرها مشخص شد؛ به طوری که برای مشخص کردن وزن، ابتدا تعداد گویه‌ها با هم جمع شد؛ سپس میانگین گرفته شد و در نهایت در ۱۰۰ ضرب شدند.

جدول ۱۰. ضریب وزن شاخص‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰

سرمایه‌ها	کشاورزی	زیرساخت‌ها	صنعت	خدمات
وزن	۰/۱۷	۰/۲۰	۰/۲۵	۰/۳۸

همان‌طور که شکل ۳ نشان می‌دهد، تحلیل فضایی توزیع روستاها در دهستان مورد مطالعه در شاخص‌های (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها و کشاورزی) نشان‌دهنده تفاوت معنادار زیادی است؛ به طوری که در روستای سنبل آباد با میزان (۰/۰۰۵) به دلیل موقعیت ارتباطی و کاهش انزوای جغرافیایی و فعالیت طولانی مدت تر آن‌ها در منطقه، سرمایه‌گذاری بیشتری در زیرساخت‌های مسکن و صنایع کشاورزی و غیرکشاورزی صورت گرفته است که بالاترین رتبه بوده و روستای شلوار با میزان ۱ به دلیل نبود زیرساخت‌های ارتباطی و افزایش انزوای جغرافیایی دارای پایین‌ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان سرمایه مالی با مشاء شهری در بین روستاهای محدوده مورد مطالعه بوده است.

جدول ۱۱. رتبه‌های نهایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

روستاها	ویر	سنبل آباد	حسین آباد	بوین	والایش	اسد آباد	دوستگان	ویک	قیاسیه	ترکانده	شلوار
رتبه	۰/۰۲۴	۰/۰۰۵	۰/۰۵۱	۰/۱۸۱	۰/۱۸۹	۰/۹۰۴	۰/۸۵۳	۰/۹۰۵	۰/۹۴۵	۰/۸۸۲	۱

شکل ۳. رتبه بندی نهایی روستاها براساس سرمایه‌های صورت گرفته با مشاء شهری در توسعه روستاها
 مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پیوندهای شهری-روستایی به واسطه مجموعه‌ای از جریان‌های افراد، فناوری، سرمایه، منابع و داده‌ها مشخص می‌شوند که در برنامه‌ریزی‌های توسعه از دهه ۱۹۷۰ میلادی مدنظر قرار گرفت و باعث شد که اثرگذاری این جریان از طریق پیوندهای شهری-روستایی محقق شود؛ زیرا شناخت جامع این جریان‌ها بین مناطق شهری و روستایی در کشورهای در حال توسعه می‌تواند به تسهیل فعالیت‌های اقتصادی-اجتماعی منجر شود و به فرایند تشکیل سرمایه اقتصادی-اجتماعی کمک کند.

منطقه مورد مطالعه این تحقیق در شهرستان ابهر است که در چند سال اخیر سرمایه‌گذاری زیادی در آن صورت گرفته است. برای پاسخ به سؤالات از آزمون‌ها (t تک‌نمونه‌ای و رگرسیون) و مدل ویکور بهره گرفته شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین تمام مؤلفه‌های شاخص‌ها چهارگانه (خدمات، صنعت، زیرساخت‌ها، کشاورزی) رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد که نشان‌دهنده اثرات مثبت سرمایه‌های مالی شهری در شاخص‌های توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه است. همچنین نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد که جریان سرمایه مالی در توسعه روستاهای مورد مطالعه با ضریب $0/715$ ، رابطه بین شاخص‌ها را تبیین می‌کند؛

بنابراین از انتقال سرمایه‌گذاری‌های صورت‌گرفته در روستاها توسط اشخاص (ساکنان شهرها) می‌توان به زمینه اشتغال‌زایی در احداث خانه‌های دوم، با ۵۶ نفر اشتغال به‌صورت مستقیم و ۱۵۶ نفر به‌طور غیرمستقیم اشاره کرد. همچنین در روستاهای مورد مطالعه، به‌دلیل بومی بودن خود سرمایه‌گذاران شهری، وابستگی‌های فAMILI یا خویشاوندی و کمک به هم‌نوع خود تمایل داشته‌اند تا در این روستاهای مطالعه‌شده زمینه‌ها را برای سرمایه‌گذاری فراهم کنند. این نتیجه می‌تواند با نتایج تحقیق‌های ترکمانی و همکاران (۱۳۸۷)، رومیانی (۱۳۹۲) و لینیچ (۱۳۸۶) همسو است. آن‌ها بیان کردند که جذب سرمایه مالی در توسعه مناطق روستایی، نه تنها باعث کاهش مهاجرت در مناطق روستایی می‌شود، بلکه زمینه اشتغال‌زایی، درآمدزایی و بهبود کیفیت زندگی مردم محلی را نیز به دنبال خواهد داشت.

با توجه به مطالب گفته‌شده در مجموع می‌توان بیان کرد، اگر هدف از توسعه روستایی، پایداری و ایفای نقش مثبت در زندگی مردم روستا است، نیازمند تعیین و توسعه راهکارهای بومی و خاص با توجه به توسعه مشارکتی محلی، قوانین صریح و محکم، بازاریابی پایداری و دادن اعتبارات برای سرمایه‌گذاری در مناطق روستایی با توجه به برنامه‌ریزی واقع‌بینانه است. دولت باید این منطقه را در عمل به یک منطقه سرمایه‌گذاری تبدیل کند؛ نقش تسهیلگری برای سرمایه‌گذاران شخصی و شرکت‌های خصوصی داشته باشد و به‌ویژه از طریق بهبود زیرساخت‌ها و ارائه خدمات علمی و مشاوره‌ای، در سطح بالایی به حمایت از اعتبارات و دادن وام‌های کلان و کوچک به مردم محلی کمک کند؛ بنابراین با توجه به اهمیت موضوع و مبانی نظری راهکارهای زیر پیشنهاد داده می‌شود:

- افزایش همکاری و مشارکت مردم روستا برای جلب سرمایه‌گذاری از طرف ساکنین شهرها؛
- ایجاد امنیت و پشتیبانی مالی از طرف ارگان‌های دولتی برای سرمایه‌گذاران شهری در روستاها؛
- مشورت و شریک کردن جامعه روستایی در برنامه‌ریزی و اجرای تصمیم‌های مرتبط با سرمایه‌گذاران شهری؛

توجه به روستاهایی که ظرفیت‌های بیشتری برای جلب سرمایه‌گذاری در محدوده مورد مطالعه دارند؛ مانند روستای سنبل‌آباد؛
بازنگری در شیوه‌های آموزشی و ترویجی و مشاوره به منظور فراهم کردن زمینه همکاری‌های اقتصادی و اجتماعی، ساکنان روستاها و جلب سرمایه‌گذاری‌شان.

کتابنامه

۱. ترکمانی، ح.، و جمالی مقدم، ا. (۱۳۸۷). بررسی اثرات مستقیم و غیر مستقیم سرمایه‌گذاری‌های عمرانی دولت بر رشد بهره‌وری کل و فقر زادایی در مناطق روستایی ایران. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۱(۴)، ۱-۲۴.
۲. جعفری، ن. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در کاهش آسیب‌پذیری سانحه زلزله در مناطق روستایی، مطالعه موردی: دهستان خرابود شهرستان خدابنده (پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد گروه جغرافیا). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۳. خوبفکر برآبادی، ح. (۱۳۹۱). پیوندهای روستایی-شهری زاهدان و توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی، شهرستان زاهدان)، پژوهش‌های روستایی، ۳(۱)، ۱۴۶-۱۱۹.
۴. رومیانی، ا.، شایان، ح.، دهبانزاد، ا.، و روشنایی، ح. (۱۳۹۶). سرمایه‌گذاری خانوادگی با منشأ شهری، راهبردی برای توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان صائین قلعه شهرستان ابهر). مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۵(۲)، ۲۱-۴۴.
۵. رومیانی، ا. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش جریان سرمایه شهری-روستایی در توسعه پایدار گردشگری (مطالعه موردی: دهستان حصار ولیعصر-شهرستان بوئین زهرا) (پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد گروه جغرافیا). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۶. سعیدی، ع. (۱۳۸۵). مبانی جغرافیای روستایی (چاپ اول). تهران: انتشارات سمت.
۷. شاطریان، م.، و گنجی پور، م. (۱۳۸۹). تأثیرات سرمایه‌گذاری‌های عمرانی در توانمندسازی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای بخش ابوزیدآباد-شهرستان کاشان)، نشریه پژوهش‌های روستایی، ۱(۳)، ۱۵۲-۱۳۱.
۸. شمس‌الدینی، ع.، شکور، ع.، رضایی، م.، و پناهی، ل. (۱۳۹۰). تحلیلی جغرافیایی بر جریان‌ات متقابل روستایی-شهری (مطالعه موردی: مرودشت و روستاهای پیرامونی). فصلنامه جغرافیا آمایش محیط، ۱۲، ۷۹-۹۹.

۹. صادقی، ح.، و قنبری، ع. (۱۳۸۸). *تحولات اقتصادی ایران ۲*. تهران: انتشارات سمت.
۱۰. قدیری معصوم، م. (۱۳۸۶)، تحلیل رابطه نوسازگی با روستاهای پیرامون. فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۱، ۱۲-۳۹.
۱۱. کاظمی، ح. (۱۳۹۰). تحلیل و بررسی جریان های سرمایه اقتصادی در روابط شهر و روستا (مطالعه موردی: شهرستان زنجان و شش روستای پیرامون) (پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد گروه جغرافیا). دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۱۲. لینچ، ک (۱۳۸۶). روابط متقابل شهر و روستا در کشورهای در حال توسعه (م. ر. رضوانی، و د. شیخی، مترجمان) (چاپ اول). تهران: انتشارات پیام.
۱۳. Afsar, R. (1999). Rural-urban dichotomy and convergent: Emerging realities in Bangladesh. *Environmental and Urbanization*, 11(1), 235-249.
۱۴. Aryee, S., Srinivas, E.S., & Tan, H. H. (2005). Rhythms of life: Antecedents and outcomes of work-family balance in employed parents. *Journal of Applied Psychology*, 90(1), 132-146.
۱۵. Sorensen, D., & Feldman, D., (2005). Predictors of objective and subjective career success: A meta-analysis. *Personnel Psychology*, 58(2), 367- 408.
۱۶. Bhagavatula, S., Elfring, T., Tilburg, A. V., & Gerhard G. V. B. (2010). *How social and human*. Retrieved from https://econpapers.repec.org/article/eeeejbvent/v_3a25_3ay_3a2010_3ai_3a3_3ap_3a245-260.htm
۱۷. Bhandari, R., Okada, N., Yokomatsu, M., & Ikeo, H. (۲۰۱۰). Building a disaster resilient community through ritual based social capital: A brief analysis of finding from the case study of Kishiwada. *Annuals of Disaster Prevention Research Institue*, 53 B. 137-148.
۱۸. Bridge, G. (2008). *Environmental economic geography: A sympathetic critique, geoforum*. Manchester: University of Manchester.
۱۹. Burt, R. S. (2000). The network structure of social capital. In R. I. Sutton, & B. M. Staw (Eds), *Research in organizational behavior* (pp. 345-423). Greenwich: JAI Press.
۲۰. Chen, F., & Korinek, K. (2010). Family life course transitions and rural household economy during China's market reform. *Demography*, 47(4), 963-987.
۲۱. CSP (Concern Strategic Plan). (2005). *approaches to disaster risk reduction: Emergency Unit*, Retrieved from www.concernusa.org/.../Concern_Approaches to DRR%۲۰paper%۲۰-%۲۰final.pdf
۲۲. Fan, S., Kang, C. C., & Mukherjee, A. (2005). *Rural and urban dynamics and poverty: Evidence from China and India*, Food Consumption and Nutrition Division (FCND). Discussion Paper 196, International Food Policy Research Institute, Retrieved from On line: www.ifpri.org

۲۳. Gaisford, J. D. (1995). International capital mobility, the factor content of trade and Leontief paradoxes. *International Economic Journal*, 39, 175-178.
۲۴. González-González, E., & Nogués, S. (2019). Long-term differential effects of transport infrastructure investment in rural areas. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 125, 234-247.
۲۵. Hanushek, E., & Woessmann, L. (2008). *The role of cognitive skills in economic*. Retrieved from <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.46.3.607>
۲۶. Kaur, R. (2007). *Urban-rural relations and regional development: Changing nature, intensity and interaction mechanisms*. New Delhi: Regal Publication.
۲۷. Mohan, J., & Twigg, L. (2005). Stevebarnard, kelvynjones Social capital, geography and health: A small-area analysis for England. *Social Science & Medicine*, 60(6), 1267-1283.
۲۸. OECD. (2001). *The well-being of nations: The role of human and social capital*. Paris.
۲۹. OECD, (2012), *Promoting Growth in All Regions: Lessons from across the OECD*. March 2012. <http://www.oecd.org/site/govrdpc/49995986.pdf>.
۳۰. Patel, P. C., & Conklin, B. (2009). The balancing act: The role of transnational habitus and social networks in balancing transnational entrepreneurial activities. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(5), 1045-1078.
۳۱. Peón, D., & Martínez-Filgueira, X. (2020). Determinants of investing in innovative activities by agri-food and KIBS firms in rural areas: An exploratory analysis. *Journal of Small Business Management*, 58(6), 1155-1186.
۳۲. Putnam, R. (1993). The prosperous community-social capital and public life. *American Prospect*, 1993, 13-۳۶.
۳۳. Ring, J. K., Peredo, A. M., & Chrisman, J. J. (2010). Business networks and economic development in rural communities in the United States. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(1), 171-195.
۳۴. Standar, A., Kozera, A., & Satoła, Ł. (2021). The importance of local investments co-financed by the European Union in the field of renewable energy sources in rural areas of Poland. *Energies*, 14(2), 450.
۳۵. Tsuchiya, Y., Swai, T. A., & Goto, F. (2020). Energy payback time analysis and return on investment of off-grid photovoltaic systems in rural areas of Tanzania. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 42, 100887.
۳۶. Wei, Jingzhu; Lin, Xiangyi, (2008), *the Multiple Attributed Decision-Making VIKOR Method and Its Application*, IEEE.
۳۷. Weng, C. S., Chen, W. Y., Hsu, H. Y., Lai, K. K., & Chen, S. J. (2008). A holistic network approach to study the structure of technological network by the block modeling of social network analysis. In *PICMET'08-2008 Portland International Conference on Management of Engineering & Technology* (pp. 998-1011). IEEE.
۳۸. World Bank. (2001). *Reaching the rural poor, the rural development strategy of the World Bank*. Retrieved from www.worldbank.org

۳۹. Yu, H., Zhang, W., & Pang, S. (2022). Exploring the role of land transfer and social capital in improving agricultural income under the background of rural revitalization. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 17077.
۴۰. Zhang, J., Zhang, L., Rozelle, S., & Boucher, S., (2006). Self-employment with Chinese characteristics: The forgotten engine of rural china's growth. *Contemporary Economic Policy*, 24, 446-458.

